

В'ячеслав Брюховецький. ПАМ'ЯТІ ІВАНА ФІЗЕРА



Коли стаються такі втрати, душа німіє. І ти вклякаєш, розгублений і змалілий, перед нерозгадуваною таїною Вічності. А душа Іванова пливе в недосяжних для людського розуміння глибинах чи висотах, і він дивиться на нас уже всерозуміюче, з усепрощаючою любов'ю.

Майже два десятиліття тому в сонячній Софії на конгресі славистів ми обоє відчували якусь непоясненну спорідненість душ. Це вже згодом прийде усвідомлення того, що й наукові інтереси наші десь перетиналися, і мрії про Україну вільну та демократичну були однакові, й сенс життя людського багато в чому сприймали подібно...

Потім було півроку спілкування з дня у день, коли я викладав у Ратгерському університеті й жив у гостинній оселі Марії Кирилівни та Івана. Це були просто розкоші інтелектуального збагачення дискурсу для мене, фактично відкриття нового світу, невідомого нам тоді, адже за вікном стояв 1989 рік. І хоч радянська імперія корчилась в атонії, не так багато людей вірили в її швидку кончину. Іван вірив! Він взагалі одним із перших на Американському континенті, ще в 60-і роки, відчув, що Україна йде до своєї свободи, і почав активні контакти з українськими літераторами. Скільки нас перебувало в його хаті! Іван Михайлович володів рідкісним даром розкривати свою душу назустріч навіть майже незнайомим людям. Вони всі були йому цікаві, для кожного він знаходив свій підхід, і кожному віддавав частку тепла. З ним хотілося ділитися найсокровеннішим. І саме Івану Фізеру я першому повідав про ідею відродження Києво-Могилянської академії. Ми долали його «прогулянковий маршрут» у Самерсеті, і я розповідав, малював плани, вибудовував оригінальну освітню концепцію, а Іван мудро поглядав на мене і підтримував, влучним репліками корегуючи мою ідеалістичну візію. І першим підставив плече, зорганізувавши Могилянське академічне товариство в Америці, яке було таке допоміжне нам на складних початках відродження.

Напругу інтелектуальних пошуків Івана Фізера я особливо відчув, коли перекладав з англійської його глибинну інтерпретацію теорії Олександра Потебні. Він є вченим зі світовим ім'ям, який зробив по-справжньому фундаментальний внесок у розвиток естетики, психології та літературознавства. Він став одним із перших почесних професорів Національного університету «Києво-Могилянська академія» і практично щороку читав українським студентам лекції, відкриваючи їм світ науки, а для себе - світ нової генерації українців. Це його неймовірно тішило, бо він не міг не відчувати пульсацію потужного потенціалу нації, нації, яка будує своє майбутнє. Як він хотів знову приїхати до нас у середині липня! Але підступна хвороба перекреслила ці плани...

Івана немає серед нас, суцix на цій невеличкій планеті Земля. Факт невідхильний. Але не настільки очевидний у своїй емпіричній даності. Фізера-вченого наприкінці його життя дуже зацікавила тема, свого часу окреслена його вчителем Романом Інгарденом, про феномен невизначеностей із потенційним семіотичним навантаженням. Цьому й була присвячена одна з його останніх праць «Місця невизначеності у сюжетних конструкціях наративних текстів», нещодавно опублікована в Україні. От і я, логічно розуміючи всю невблаганність і жорстокість великої втрати і для родини Івана Михайловича, і для України, і для світової науки, і для всіх нас, хто його любить, - отже, розуміючи це, відчуваю - щось тут не так просто й однозначно. Якась неокреслена тасмніця залишається, і ми прилучаємося до неї. Схиляємо скорботні чола, молимо Господа про вічний спокій Іванові, а в глибині душі звучить: Дух незнищений!...

Вічна пам'ять тобі, Брате мій!